

Тема. Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків.

Мета: пояснити закономірності чергування приголосних звуків у коренях слів; формувати загальнопізнавальні вміння знаходити слова із зазначеною орфограмою в текстах; удосконалювати орфографічні й орфоепічні вміння; розвивати навички колективної та самостійної роботи; здатність до логічного мислення, творчу уяву; мовленнєві навички; виховувати особливе ставлення до рідної домівки, патріотичні почуття.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: гра «Чому?», картки, таблиця

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЯ КЛАСУ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК.

- *В українській мові при творенні й зміні слів у корені може відбуватися чергування приголосних, тобто заміна одних звуків іншими.*

Чергуються:

- [г] - [ж] - [з'] — нога, ніжка, на нозі;
- [к] - [ч] - [ц'] — око, очі на оці;
- [х] - [ш] - [с'] — муха, мушка, на мусі;
- [д] - [дж] — ходити ходжу;
- [т] - [ч] — летіти, лечу.

● *Чергування не змінює значення слів, їх загальний зміст зберігається.*

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з таблицею.

Проаналізуйте таблицю. Визначте, які випадки чергування вам уже знайомі.

Найпоширеніші випадки чергування звуків

Приголосні	
[г] // [ж] // [з]	крига — крижина — на кризі

[к] // [ч] // [ц]	жінка — жіночий — жінці
[х]// [ш]// [с]	горох — горошок — у горосі
[г] // [ж]	могти — можу
[т] // [ч]	котити — кочу
[с] // [ш]	просити — прошу
[ст] // ш [шч]	пустити — пущу
[д] // [дж]	садити — саджу
[зд] // [ждж]	їздити — їжджу
До губнихприголосних при чергуваннідодається [л']: [б] // [бл'], [п] // [пл'], [м] // [мл'], [в] // [вл] [ф] // [фл']	любити — люблю, купити — куплю, тямити — тямлю, ловити — ловлю, графити — графлю

Запам'ятайтевинятки! Рушник, рушниця, соняшник, сердешний (у значенні «бідолашний»), дворушний, мірошник, торішний.

Руханка.

Раз, два - всі присіли, (*присісти*)

Потім вгору підлетіли (*підстрибнути*)

Три, чотири - нахилились, (*нахиляння тулуба вперед*)

Із струмочка гарно вмились

(*імітація умивання*)

П'ять, шість - всі веселі

Крутимось на каруселі, (*покрутитися*)

Сім, вісім - в поїзд сіли,

Ніжками затупотіли (*затупотіти*)

Дев'ять, десять - відпочили

І за парти дружно сіли

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1.Виконання вправи280 (усно).

2 .Класифікація мовних одиниць

- Доберіть спільнокореневі слова, з'ясуйте випадки чергування. Підкресліть олівцем орфограми.

Воля, рука, гонити, муха, дерти, робота, Ольга, ломив, око, друг, пекти, радості, стелити, річка, осінь, прикрасити, наука, літати, схопити, корінь, птах, плести, повага, вухо, берегти, трапиться.

VI. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

1.Вправа

2. Вправа

3. Самостійна робота

під _____

До поданих слів дібрати іншу форму чи слово, які б ілюстрували чергування голосних.

Вечеря, ніженька, чернетка, четвертий, щетина, будиночок, пшоно, пшениця, меншості, свіжості, на вечорі, у пшоні, нашої, вечоріти, чорніти, чорнити, на чолі, печений, черешня.

Завдання: переписати речення, ставлячи слова в дужках у потрібній формі. Підкреслити букви, що передають чергування приголосних звуків.

Тихі води дніпрові я стрічав у (дорога). Ганна любила сидіти на (поріг) та поглядати на широкий шлях. Палац стояв на горі, на (берег) моря. Ой не шуми (луг), зелений (байрак). Сергій височив по бойовій (тривога) на верхню палубу.

**Чергування приголосних звуків.
Створити ланцюжок.**

Нога —

рука —

Бік —

рух —

вухо —

крига —

око —

вага —

Сокіл А.В.

4. Бесіда

Для чого необхідно знати різні випадки чергувань?

Які визначають види чергування голосних звуків? Сформулюйте правила.

Які визначають види чергування приголосних звуків?

VII. ПІДСУМОК УРОКУ

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Перепишіть речення. Після виділених слів запишіть у дужках форму слова або спільнокореневе слово, у якому відбувається чергування звуків.

ЗРАЗОК. Знов зозулі голос чути в лісі, ластівки звили гніздечко в стрісі (стріха).

1. Ходять лелеки по лузі, ходять лелеки у тузі.
2. Бусел стоїть, мов опудало, сам на одненькій нозі.
3. А по тих травах у тихій тривозі дівчина ходить.
4. Затишно дітям у пазусі казок.